

บทที่ 1

สภาวการณ์และแนวโน้มบริบทสังคมโลกและสังคมไทย ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการสร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้แต่ละประเทศสามารถแข่งขันกัน และเป็นกลไกที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความสำคัญอย่างมากกับทุกระบบกลไกการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงมากขึ้นกว่าช่วงที่ผ่านมา ซึ่งผลกระทบเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ สำนักงาน กศน. ได้วิเคราะห์บริบทดังกล่าว เพื่อนำมาจัดการศึกษจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง และบริบทที่เปลี่ยนไปให้กับประชาชน โดยได้วิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายใต้สังคมที่เป็นพลวัต ส่งผลต่อพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมโลก ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม การเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ทศนคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนรู้และการบริโภคในรูปแบบต่างๆ อาทิ การใช้สื่อออนไลน์ เป็นช่องทางในการซื้อขาย รวมถึงการทำธุรกรรมต่างๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวตนซึ่งกันและกัน การบริโภคสื่อหลายช่องทางในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้คนไทยเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร้ขีดจำกัด เกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย แม้จะเพิ่มโอกาสสำหรับการซื้อขายสินค้าและบริการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ แต่อาจก่อให้เกิดปัญหา เนื่องจากขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี จนทำให้คนไทยละเลยอัตลักษณ์ มีพฤติกรรมที่เน้นบริโภคนิยมและค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตแบบเร่งรีบไม่เคารพในสิทธิคนอื่น ขาดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมไทย เนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้ ปลูกฝังศีลธรรมให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและจริยธรรมลดน้อยลงอีกด้วย

โลกสังคมไร้พรมแดนส่งผลให้การเลื่อนไหลของคน ทุน ความรู้ เทคโนโลยี สินค้าและบริการที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกพื้นที่ ส่งผลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยสังคมไทยสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างกว้างขวางผ่านสื่อเทคโนโลยี เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้สังคมไทยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งข้อมูลทั่วโลก และเสริมสร้างการก้าวเข้าสู่สังคมฐานความรู้ในอนาคต อีกทั้งยังเปิดโอกาสในการพัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการและแหล่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะเดียวกันสังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกันในการบริโภคผ่านสื่อเทคโนโลยีและมีแนวโน้มของการเป็นสังคมวัตถุนิยมสูงขึ้น

ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมือง ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่ และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ การดำรงชีวิตของประชาชน และความเชื่อมั่นของนานาชาติ รวมทั้งความสงบสุขของสังคมไทย ขณะที่ประสิทธิภาพภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น แต่ขีดความสามารถในการป้องกันการทุจริตต้องปรับปรุง

จากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่มีปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลายรวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน

แนวโน้มการพัฒนาคนในวัยทำงาน (ช่วงอายุระหว่าง 15 – 59 ปี) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับการพัฒนาศักยภาพคนด้านการศึกษามีการขยายตัวเชิงปริมาณอย่างรวดเร็ว ระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัย 15 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.9 ปี ในปี 2552 เป็น 10.00 ปี ในปี 2558 แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท การขยายโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีมากขึ้น แต่ความสามารถในการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้เชื่อมโยงนำความรู้ไปปรับใช้ของคนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพการศึกษายังไม่เพียงพอในการปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญอย่างเร่งด่วน

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การบรรลุข้อตกลงเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 2558 (Millennium Development Goals : MDGs 2015) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) การเปิดเสรีทางการค้า บริการ แรงงาน การลงทุน และการเงิน โดยมีกลไกสำคัญ อาทิ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) เขตการลงทุนเสรี (ASEAN Investment Area : AIA) และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21

การเกิดประชาคมใหม่จากการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจ (New Economic Communities) ASEAN และ ASEAN+6 (จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย) การเคลื่อนย้ายเงินทุน สินค้าและบริการ รวมทั้งคนภายในกลุ่มประเทศสมาชิกจะมีความคล่องตัวมากขึ้นในอนาคต ประกอบกับการก่อตัวของเศรษฐกิจใหม่ที่มีจีนและอินเดียเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินนโยบายการค้าในเชิงรุก ทั้งการหาตลาดเพิ่มและการผลักดันให้ผู้ผลิตในประเทศปรับตัวให้

สามารถแข่งขันได้บนฐานความรู้และฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคง นอกจากนี้การเกิดประชาคมใหม่จะส่งผลให้มีการเดินทางทั้งเพื่อการท่องเที่ยวและการทำธุรกิจระหว่างประเทศมากขึ้น

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบบดิจิทัล (Digital Economy) โดยการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตมวลรวมของประเทศให้ทันกับโลกในยุคปัจจุบัน ตั้งแต่เศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Economy) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่วางเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้กับสินค้าและบริการผ่านทางนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ปัจจุบันคนไทยจำนวนมากใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งการใช้ Smartphone และ Tablet แต่สิ่งทีพบมากที่สุดคือการใช้เพื่อความบันเทิง ดังนั้น การเร่งพัฒนาความรู้ การสร้างความตระหนักด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับทุกภาคส่วนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งภาคธุรกิจ การศึกษา ราชการ เกษตรกรรม การท่องเที่ยว การขนส่ง และอุตสาหกรรม เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเข้าสู่เศรษฐกิจแบบดิจิทัลโดยเน้นการปฏิรูปการศึกษาให้เยาวชนไทยมีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงมากขึ้น สภาวะโลกร้อนก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมืองส่งผลให้ทรัพยากรถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความรุนแรงมากขึ้น นำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประมาณค่ามิได้ ทุกประเทศต้องใช้ทรัพยากรในการแก้ปัญหาและผลกระทบที่ต่อเนื่องอย่างไม่สิ้นสุด และสร้างภาระกับสังคมและงบประมาณของรัฐในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ บริหารจัดการ พัฒนา และรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ในอดีตทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้ถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ความเสื่อมโทรมของป่าไม้ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งและภัยธรรมชาติที่บ่อยครั้งและรุนแรง ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งลดความอุดมสมบูรณ์ลง อีกทั้งยังมีปัญหาแหล่งปะการังและหญ้าทะเลเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพกำลังถูกทำลายอย่างรวดเร็ว สาเหตุมาจากการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ทำให้อัตราการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้อัตราการขยายตัวของจำนวนประชากร และแบบแผนการดำรงชีวิตที่ไม่เหมาะสมในช่วงที่ผ่านมา ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง โดยเฉพาะน้ำท่วม ภัยแล้ง การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งกระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชน

การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่จำกัด รวมทั้งมีความซ้ำซ้อน มีช่องว่าง และขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง

จากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย การให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้มีความรู้และปรับตัวรองรับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานของโลกและประเทศไทยในอนาคต ควรมุ่งเน้นใน 2 หลักการ ดังนี้

(1) กระบวนการให้ความรู้ การให้ความรู้พื้นฐานและความเข้าใจที่ถูกต้องด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม จะเป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เข้าใจและตระหนักถึงสถานะและสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานที่ถูกต้อง ทำให้สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง

(2) กระตุ้นจิตสำนึก ให้เกิดการอนุรักษ์ พัฒนา ปกป้อง และปรับตัวจากความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง จะทำให้เกิดการมองภาพรวมของพลังงานและผลกระทบของสิ่งแวดล้อมได้ โดยทั้งนี้ ควรต้องมีกิจกรรมหรือแผนงานที่สอดคล้องและสามารถกระตุ้นจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานของชาติอย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านเทคโนโลยี

ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลกับการดำรงชีวิต นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวันมากมาย ทั้งด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเดินทาง การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารและการจัดการ การทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน ดังนั้นจึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศต่อไป

ในปัจจุบันการพัฒนาวិทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ได้ก่อให้เกิดกระแสการพัฒนา รูปแบบใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีการหลอมรวมของศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ประเทศไทยยังขาดการเตรียมพร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจในอนาคต ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและรองรับการแข่งขันในอนาคต โดยยังขาดทั้งฐานความรู้ ความตระหนัก ข้อมูลข่าวสาร บุคลากรการวิจัยโครงสร้างพื้นฐานและปัจจัยเอื้อ จึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัวโดยสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่มีภูมิคุ้มกัน ยืดหยุ่น และรองรับกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมหลัก ทั้ง 4 สาขา ได้แก่ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และนาโนเทคโนโลยี ที่มีการวิจัยและพัฒนาด้านการวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ การวิจัยเชิงทดลองอย่างเป็นระบบ

การเกิดนวัตกรรมแบบก้าวกระโดด (Leapfrog Innovation) ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี สร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในด้านโอกาสและอุปสรรค ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมพร้อมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคเศรษฐกิจโมเลกุล (Molecular Economy) ในอนาคต โดยจะต้องมีการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งการวิจัยและพัฒนา รวมถึงการประยุกต์ใช้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

และนวัตกรรมที่เหมาะสมมาผสมผสานร่วมกับจุดแข็งของประเทศไทย เช่น การสร้างความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต ที่เป็นทั้งโอกาสหรือภัยคุกคามในการพัฒนา อาทิ การจารกรรมข้อมูลธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีได้เข้าจะกลายเป็นผู้ซื้อและมีผลิตภาพต่ำ ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา จึงเป็นความท้าทายในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดความเหลื่อมล้ำ

ปัจจุบันรัฐได้ให้ความสำคัญกับโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและบริการสาธารณะพื้นฐานผ่านทางสื่อดิจิทัล และนำดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนรู้และการใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาครู หลักสูตร และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีสื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีเนื้อหาเหมาะกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชาวบ้านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มมีช่องทางในการเรียนรู้ตลอดชีวิตรูปแบบใหม่ โดยผ่านระบบการเรียนรู้ในระบบเปิดสำหรับมหาชนที่เรียกว่า MOOCs (Massive Open Online Courses)

1.5 ด้านการเมือง

แนวโน้มความขัดแย้งและความรุนแรงด้านการเมือง การไม่ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งในเชิงความคิดเห็นของคนในสังคมมีมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความไม่สงบ ประชาชนมีความหวาดระแวงและขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประเทศขาดความมั่นคงและความสงบสุข ระบบการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ประชาชนสามารถคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล เข้าใจและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

จากเหตุการณ์อันเกี่ยวเนื่องกับกระแสประชาธิปไตยและเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจะเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับรัฐ ดังนั้นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญกับการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตยที่ถูกต้องแก่เยาวชนผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ในส่วนของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ความสำคัญต่อการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งไม่เช่นนั้นจะส่งผลให้เกิดการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ

ในส่วนของวิกฤตการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผลจากการเมืองการปกครองที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการศึกษา ซึ่งพบว่ากลุ่มเยาวชนที่ก่อเหตุส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา และเยาวชนในสถาบันการศึกษาและสถาบันสอนศาสนาที่ถูกปลูกฝังและบิดเบือนคำสอนศาสนาให้กระทำรุนแรง ดังนั้นหากไม่มีการแก้ไขอย่างตรงประเด็นอาจทวีความรุนแรงมากขึ้นตามสถานการณ์และวิวัฒนาการการก่อการร้าย

ของโลกที่เชื่อมโยงถึงกัน ดังนั้นการศึกษาจะต้องเข้าไปมีบทบาททั้งการเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ดังกล่าว

1.6 ด้านประชากร

ทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับการสาธารณสุขและการวางแผนครอบครัวของโลก โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ส่งผลให้อัตราการเติบโตของประชากรโลกลดลง และเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สถานการณ์สังคมสูงวัยในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประมาณการสัดส่วนผู้สูงอายุไว้ว่า ในปี 2558 จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปถึง ร้อยละ 13.8 ซึ่งถือว่าการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14) และในปี 2563 จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.1 หรือเข้าใกล้สังคมสูงวัยระดับสูงสุด

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง จากข้อมูลอัตราเจริญพันธุ์รวม พบว่าจำนวนบุตรโดยเฉลี่ยต่อสตรีหนึ่งคนตลอดช่วงวัยเจริญพันธุ์ได้ลดลงเป็นลำดับจาก 4.9 คน ในปี 2517 เหลือประมาณ 1.6 คนในปี 2556 และ 1.3 คน ในปี 2576 ส่งผลให้ประชากรวัยเด็กหรือประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การเป็นสังคมสูงวัยส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงสูงขึ้น กล่าวคือ วัยแรงงานต้องแบกรับภาระการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงต้องวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีทักษะและสมรรถนะสูง และปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้บูรณาการกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพร้อมรับการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง

อัตราการเกิดที่ลดลงส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่อยู่ในวัยเรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา และการบริหารสถานศึกษา การวางแผนอัตรากำลังครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การบริหารจัดการห้องเรียน การจัดโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุต้องส่งเสริมและจัดการเรียนรู้ให้ประชากรกลุ่มดังกล่าว ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และดึงศักยภาพของผู้สูงวัยมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น

ขณะเดียวกันการเคลื่อนย้ายประชากรจากสังคมชนบทเข้าสู่เมืองทั้งด้านแรงงานและการศึกษา หรือการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานยังต่างประเทศ ทำนองเดียวกับการเคลื่อนย้ายของชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยทั้งที่หลบหนีเข้าเมืองและถูกกฎหมายและส่วนใหญ่เป็นแรงงานข้ามชาติ ล้วนแล้วแต่ที่รัฐจะต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น ทั้งด้านการแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษา นอกจากนี้การย้ายถิ่นของพ่อแม่ที่ส่วนใหญ่มักฝากบุตรหลานไว้กับปู่ย่าตายาย ในทางบวกเด็กจะได้รับการปลูกฝังเลี้ยงดูตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม แต่ส่วนหนึ่งในทางตรงข้ามเด็กกลุ่มหนึ่งขาดการดูแลอย่างทั่วถึงอาจเป็นเพราะความเจริญของผู้ปกครองที่วัยห่างกันมาอาจตามไม่ทันเรื่องความคิด สังคม เทคโนโลยี ซึ่งเหล่านี้ การศึกษาจำเป็นต้องเตรียมการและเข้าไปเยียวยา รวมทั้งจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่เข้าถึงกลุ่มเด็กทุกประเภททั้งต่างสัญชาติ กลุ่มเด็กที่ไม่ได้อยู่กับบิดา

มารดา รวมทั้งการศึกษาสำหรับผู้ย้ายถิ่นฐานและไม่มีทะเบียนราษฎร ทั้งการมุ่งเน้นคุณภาพ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม

1.7 แนวโน้มของการศึกษาและการเรียนรู้ในในศตวรรษที่ 21

1) แนวโน้มการศึกษาไทย

1.1) แนวโน้มด้านบวก

(1) หลักสูตรใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก จากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม ทำให้คนในสังคมต้องการเพิ่มความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงหันมาสนใจ ศึกษาต่อในหลักสูตรที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ ของคนในสังคม สถาบันการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาหลักสูตรใหม่ ๆ อาทิ หลักสูตรที่บูรณาการระหว่างสองศาสตร์ ขึ้นไป เช่น ระดับอาชีวศึกษาหลักสูตรเดียวจะมีหลายสาขาวิชา เรียนช่วงย่นต์จะผนวกการตลาดและการบัญชี เข้าไปด้วย เป็นต้น หลักสูตรที่ให้ปริญญาบัตร 2 ใบ และมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยตลอดเวลา หลักสูตร นานาชาติมีแนวโน้มมากขึ้น เนื่องจากสภาพยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงด้านการค้าและการลงทุน ทำให้ ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการคนที่มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ ส่งผลให้ความต้องการการศึกษา ที่เป็นภาษาสากลมีมากขึ้น ที่สำคัญการเปิดเสรีทางการศึกษา ยังเป็นโอกาสให้สถาบันการศึกษาจากต่างประเทศ เข้ามาจัดการศึกษาในประเทศไทย และเปิดหลักสูตรภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ฯลฯ ยังมีส่วนกระตุ้นให้หลักสูตรการศึกษานานาชาติมีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้น แต่เนื่องจากหลักสูตร นานาชาติมีค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้น การเรียนในหลักสูตรนี้ยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้เรียนที่มีฐานะดี

(2) การจัดการศึกษามีความเป็นสากลมากขึ้น สังคมยุคดิจิทัลที่มีการเชื่อมโยงในทุกด้าน ร่วมกันทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภูมิปัญญา การดำเนินการด้านต่าง ๆ ทั้งการค้า การลงทุน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เชื่อมต่อถึงกัน ประกอบการเปิดเสรีทางการศึกษา ส่งผล ให้เกิดการหลั่งไหลหลักสูตรการเรียนการสอน บุคลากรด้านการสอน หลักสูตร จากสถาบันการศึกษา ต่างประเทศเข้าสู่ไทย อันมีผลทำให้เกิดการเปรียบเทียบและผลักดันให้สถาบันการศึกษาไทยต้องพัฒนาการจัด การศึกษาที่มีความเป็นสากลที่เป็นที่ยอมรับ อีกทั้งการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนกับนานาประเทศ ของไทย ได้ส่งผลให้เกิดความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมในระดับสากล

(3) ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาลดลง เนื่องจากสภาพการเรียกร้องสิทธิ มนุษยชนที่เป็นกระแสระดับโลกเกิดขึ้นควบคู่กับคลื่นประชาธิปไตยแผ่ขยายวงกว้างถึงไทย รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่ส่งเสริมการเพิ่มสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน อีกทั้งสภาพการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนการสอน ทำให้ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงคนได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม อาจเป็นไปได้ว่าความเหลื่อมล้ำ ด้านโอกาสทางการศึกษาจะลดลงในกลุ่มสถาบันการศึกษาของรัฐ ส่วนการจัดการศึกษาโดยสถาบันการศึกษา เอกชน ผู้เรียนที่ครอบครัวมีรายได้น้อยอาจเข้ารับบริการทางการศึกษาได้ลดลง เนื่องจากค่าเล่าเรียนแพง โอกาส รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น เมื่อเปิดเสรีทางการศึกษา จะก่อเกิดการแข่งขันในการจัดการศึกษา ทั้งจากสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น หากพิจารณาในแง่บวก การเปิดเสรีทางการศึกษา เป็นการสร้างโอกาสให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เนื่องด้วยสถาบันแต่ละแห่งจะแข่งขันด้านคุณภาพมาก

ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษา คุณภาพการศึกษาจะเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เนื่องจากการเปิดเสรีทางการศึกษา ที่เปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาต่างชาติเข้ามาเปิดการเรียนการสอน จึงเป็นแรงกดดันให้สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

1.2) แนวโน้มด้านลบ

(1) การเพิ่มช่องว่างด้านคุณภาพในการจัดการศึกษา แม้ว่าสภาพการแข่งขันทางการศึกษาจะเป็นแรงผลักดันให้สถาบันการศึกษาต่างๆ เร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น แต่เนื่องจากทรัพยากรตั้งต้นของแต่ละสถาบันการศึกษามีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถและปริมาณของบุคลากรการศึกษา งบประมาณ เงินทุน เทคโนโลยี สถานที่ ความมีชื่อเสียง ส่งผลให้โอกาสพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่อมแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาขนาดเล็ก หรือสถาบันการศึกษาที่ยังไม่มีความพร้อม/มีทรัพยากรตั้งต้นไม่มาก ย่อมไม่มีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาคุณภาพมากนัก การผลิตบัณฑิตเกินความต้องการของตลาด เนื่องจากความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามีสูงขึ้น และการพัฒนาไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ต้องหาเลี้ยงตนเอง มีอิสระในการบริหารและเปิดหลักสูตรเพื่อหาผู้เรียนเข้าเรียนให้ได้จำนวนมาก สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระยะยาวคือ มีบัณฑิตจบเป็นจำนวนมากเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่สามารถรองรับได้หมด โดยกลุ่มแรงงานระดับอุดมศึกษาที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่จบจากสาขาที่ตลาดแรงงานต้องการ จะถูกผลักสู่แรงงานนอกระบบ หรือหาทางออกโดยเรียนต่อระดับสูงขึ้น ซึ่งอาจก่อเกิดภาวะแรงงานระดับปริญญาโทและเอกไม่มีคุณภาพและล้นตลาดตามมาเช่นกัน การสอนทักษะการคิดและทักษะทางอารมณ์ยังไม่มีคุณภาพ สภาพเศรษฐกิจที่มุ่งแข่งขัน ทำให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาทางวิชาการเป็นสำคัญ ในขณะที่ระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้เท่าที่ควร เนื่องจากการเรียนการสอนยังมุ่งสอนให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่ผู้สอนป้อนความรู้มากกว่าการคิดสิ่งใหม่ ๆ ประกอบกับครูผู้สอนมีภาระงานมากจนส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลในด้านอื่น เช่น การพัฒนาเชิงสังคม รวมถึงการพัฒนาทักษะทางอารมณ์ นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีในกิจวัตรประจำวันหรือใช้ในการเรียนการสอนทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ลดลง ส่งผลให้ช่องทางการพัฒนาทักษะทางอารมณ์และทักษะทางสังคมของผู้เรียนลดลงด้วย

(2) การสอนคุณธรรมจริยธรรมยังไม่มีคุณภาพ แนวคิดของทุนนิยมที่มุ่งแข่งขันได้แพร่กระจายไปทั่วโลก ส่งผลให้ผู้คนต่างมุ่งแข่งขัน และพัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับสถาบันการศึกษาจำนวนมากมุ่งพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และประเมินผลการเรียนที่ความสามารถทางวิชาการ จนอาจละเลยการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ การไม่ได้มีผู้สอนที่รู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรมโดยตรงหรือมีคุณภาพย่อมส่งผลต่อคุณภาพการสอนของวิชาคุณธรรมจริยธรรมได้

(3) การสอนภาษาต่างประเทศยังไม่มีคุณภาพ ยิ่งก้าวสู่โลกไร้พรมแดนมากขึ้นเท่าใด ผู้มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ หรือภาษาจีนที่ผู้คนส่วนใหญ่ในโลกใช้ติดต่อสื่อสาร เจรจาต่อรอง การค้า การศึกษา ฯลฯ ย่อมมีความได้เปรียบ ทั้งในเรื่องการติดต่อสื่อสารและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือ การสอนภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศของไทยยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร เนื่องจากครูผู้สอนมีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะครูผู้สอนในระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูจำนวนมากไม่ได้จบเอกภาษาอังกฤษโดยตรง และมีแนวโน้มว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า การพัฒนาการสอนทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษแม้ปัจจุบันจะตื่นตัวมากขึ้น แต่ยังไม่ก้าวหน้าไปมากเท่าที่ควร เพราะทรัพยากรด้านบุคลากรสอนภาษาต่างประเทศนี้ขาดแคลนมาก

(4) ผลกระทบของโลกไร้พรมแดนต่อการศึกษาไทยมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แต่การพัฒนากระบวนการศึกษาไทยให้พร้อมต่อสภาพไร้พรมแดนได้นั้น จำเป็นต้องเตรียมพร้อมในเชิงรุก ตั้งแต่วันนี้ โดยรัฐควรเน้นการบริหารจัดการในส่วนที่ไทยได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในสถาบันการศึกษา สนับสนุนทุนวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา และสร้างเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษารองรับโลกไร้พรมแดนและสังคมแห่งการเรียนรู้ (ที่มา <http://www.kriengsak.com/node/77>)

2) ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 : ทัวโลกตั้งเป้าหมายสร้างให้ได้และไปให้ถึงความต้องการกำลังคนยุค 4.0

ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 : ทัวโลกตั้งเป้าหมายสร้างให้ได้และไปให้ถึงความต้องการกำลังคนยุค 4.0 ผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์สังคมสูงวัยข้างต้น ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศตนให้มีทักษะและสมรรถนะระดับสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น ส่วนความต้องการกำลังแรงงานที่ไร้ฝีมือและมีทักษะต่ำจะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้น

การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนา กำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษ ที่ ๒๑ เพื่อให้ได้ทั้งความรู้ และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง ทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ ๒๑ ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs

3Rs ประกอบด้วย

- อ่านออก (Reading)
- เขียนได้ (WRiting)
- คิดเลขเป็น (ARithmetics)

8Cs ประกอบด้วย

- ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
- ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
- ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding)
- ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership)

- ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy)
- ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)
- ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)
- ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

3) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวคิดเรื่อง “ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” ทักษะดังกล่าวเกิดจากภาคส่วนทางการศึกษา ประกอบด้วย บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ องค์กรวิชาชีพ ระดับประเทศ และสำนักงานด้านการศึกษารัฐ มีความกังวลและเห็นความจำเป็นที่เยาวชนต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 จึงรวมตัวและก่อตั้งเป็นเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือเรียกย่อว่า เครือข่าย P21 ซึ่งเด็กและเยาวชนควรได้เรียนรู้ในความรู้ และทักษะที่สำคัญสอดแทรกไว้ในทุกวิชาหลัก ได้แก่ ความรู้เรื่องโลก (Global Awareness) เรื่อง การเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) เรื่องการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) เรื่องสุขภาพ (Health literacy) และเรื่องสิ่งแวดล้อม (Environmental literacy) ซึ่งทักษะการเรียนรู้ประกอบด้วย

3.1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา และการสื่อสารและความร่วมมือ

3.2) ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ ทักษะสารสนเทศ ทักษะด้านสื่อ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3.3) ทักษะชีวิตและอาชีพ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว และการริเริ่มและกำกับดูแลตนเองได้

3.4) ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม การมีผลงานและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการมีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

ดังนั้น ภาคการศึกษาจึงต้องพัฒนาระบบการศึกษาและการบริหารจัดการให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต ทั้งสังคมแห่งการแข่งขันที่ต้องใช้ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นฐาน สังคมพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและสังคมสิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิที่เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิพื้นฐานเสมอกัน ไม่ว่าจะเด็กไทยหรือต่างชาติ รวมถึงสิทธิในการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาถิ่น นอกจากนั้น การบริหารจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงในเรื่องของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างประชากรที่จะมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เด็กลดลง การอพยพถิ่นและเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม มีทักษะการเรียนรู้ นวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนทักษะชีวิตและอาชีพ

1.8 ทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

1) วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

2) วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์
- (2) เพื่อเพิ่ม กระจายโอกาส และคุณภาพการให้บริการของรัฐอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เป็นธรรม
- (3) เพื่อลดต้นทุนให้ภาคการผลิตและการบริการ
- (4) เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร อุตสาหกรรม และบริการด้วยนวัตกรรม

3) ยุทธศาสตร์ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579)

(1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายทั้งในการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศและช่วยลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมโลกที่มีต่อประเทศไทย กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

(1.1) การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(1.2) การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล

(1.3) การพัฒนาระบบ กลไก มาตรการ และความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ และรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่

(1.4) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ

(2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องยกระดับผลิตภาพการผลิตและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตรและบริการ การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งการพัฒนาฐานเศรษฐกิจแห่งอนาคต กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

(2.1) การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ บนฐานของการพัฒนานวัตกรรมและมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ดิจิทัลและการค้าที่เข้มข้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายกิจกรรม การผลิตและบริการ โดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับโลกและในระดับภูมิภาคในอุตสาหกรรมหลายสาขา และในภาคบริการที่หลากหลายตามรูปแบบการดำเนินชีวิตและการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารคุณภาพสะอาดและปลอดภัยของโลก

2.1.1) ภาคเกษตร โดยเสริมสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับไปสู่การทำเกษตรยั่งยืนที่

เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและรวมกลุ่มเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพที่เข้มแข็ง และการพัฒนาสินค้าเกษตรที่มี ศักยภาพและอาหารคุณภาพ สะอาด และปลอดภัย

2.1.2) ภาคอุตสาหกรรม โดยพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ ยกกระตือรือร้นการพัฒนา อุตสาหกรรมปัจจุบันที่มีศักยภาพสูง และพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคตที่มีศักยภาพ โดยการใช้ดิจิทัลและการค้ามา เพิ่มมูลค่าและยกระดับห่วงโซ่มูลค่าในระดับสูงขึ้น

2.1.3) ภาคบริการ โดยขยายฐานการบริการให้มีความหลากหลาย มีความเป็นเลิศและ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการยกระดับบริการที่เป็นฐานรายได้เดิม เช่น การท่องเที่ยว และพัฒนาให้ประเทศ ไทยเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพ ธุรกิจบริการด้านการเงิน และธุรกิจบริการที่มีศักยภาพอื่น ๆ เป็นต้น

(2.2) การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกกระตือรือร้นผลิต ภาพแรงงานและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สู่สากล และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและสถาบัน เกษตรกร

(2.3) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนา ระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ จัดระบบผังเมืองที่มีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วม มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพ

(3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐาน ที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา มีความเป็นสากล มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมี เหตุผล มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รู้คุณค่าความเป็นไทย มีครอบครัวที่มั่นคง กรอบ แนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

(3.1) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ

(3.2) การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง

(3.3) การปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

(3.4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี

(3.5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย เสริมสร้างบทบาทของสถาบันครอบครัว ในการบ่มเพาะจิตใจให้เข้มแข็ง

(4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเร่งกระจาย โอกาสการพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

(4.1) การสร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

(4.2) การสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย

(4.3) การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทunesทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน

(5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งอนุรักษ์ พื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถ

ในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ และพัฒนา
มุ่งสู่การเป็นสังคม สีเขียว กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

(5.1) การจัดระบบอนุรักษ์ พื้ฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

(5.2) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(5.3) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้หน่วยงาน
ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระจายบทบาท
ภารกิจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม มีธรรมาภิบาล กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญประกอบด้วย

(6.1) การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม

(6.2) การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ

(6.3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

(6.4) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

(6.5) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล

(6.6) พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ

(6.7) ปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

1.9 ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์ของประเทศไทยยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพท์
ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ในขณะที่
คนไทยจำนวนมากไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิกฤตการณ์
ทัศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไป จึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐาน
การพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการ
การศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น
คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้าน แต่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ
และสร้างความเป็นธรรม ในสังคมไทยมีความคืบหน้าช้า ทั้งเรื่องความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร
ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเทคโนโลยี
ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหา
ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ปัญหาความยากจน
เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มี
ความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

3) ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจไทยขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ทั้งจากผลกระทบของเศรษฐกิจโลกซบเซา และข้อจำกัดภายในประเทศเองที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลิตภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งฐานเศรษฐกิจภายในประเทศขยายตัวช้า

4) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบันสภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นจุดอ่อนสำคัญต่อการรักษาฐานการผลิตและการให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีวิตของคนไทย ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ความเสี่ยงในการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ในอนาคต ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น และข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทวีความเข้มข้น ซึ่งจะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต

5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศไทยในหลายมิติ ทั้งภัยคุกคามภายนอก ในเรื่องการขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคต่างๆ ของโลก อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย และภัยคุกคามภายในประเทศ ได้แก่ ความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์ของคนในชาติ การสร้างสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการคุกคามทางเศรษฐกิจโดยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์

6) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย

ระบบการบริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการให้บริการประชาชนยังไม่ได้มาตรฐานสากล การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการให้บริการของท้องถิ่นขาดความโปร่งใส ระบบและกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม รวมทั้งการทุจริตประพฤติมิชอบในสังคมไทย

7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

ที่ผ่านมาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศประสบปัญหาด้านความต่อเนื่องในการดำเนินการและปัญหาเชิงปริมาณคุณภาพและการบริหารจัดการการให้บริการที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทำให้มีข้อจำกัดในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพ

8) ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาอาศัยการเพิ่มประสิทธิภาพจากปัจจัยความได้เปรียบด้านแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และการนำเข้าเทคโนโลยีสำเร็จรูปจากต่างประเทศมากกว่าการสะสมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง ทำให้ส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางด้านเทคโนโลยีซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูงตกอยู่กับประเทศผู้เป็น

เจ้าของเทคโนโลยี อีกทั้งการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างไม่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนประเทศสู่สังคม
นวัตกรรม

9) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทยต้องใช้ประโยชน์จากศักยภาพและภูมิสังคมเฉพาะ
ของพื้นที่ และการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเสริมจุดเด่นในระดับภาคและจังหวัดในการเป็นฐานการผลิต
และบริการที่สำคัญ ประกอบกับการขยายตัวของประชากรในเขตเมืองจะเป็นโอกาสในการกระจายความเจริญ
และยกระดับรายได้ของประชาชนโดยการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่และมีศักยภาพในการรองรับการค้ำ
การลงทุน รวมทั้งลดแรงกดดันจากการกระจุกตัวของการพัฒนาในกรุงเทพฯ และภาคกลางไปสู่ภูมิภาค
นอกจากนี้ การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังสร้างโอกาสในการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณ
ชายแดนเชื่อมโยงการค้าการลงทุนในภูมิภาคของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

10) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลักคิดเสรี
เปิดเสรี และเปิดโอกาส โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและขยายความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และ
อื่นๆ กับมิตรประเทศและเป็นการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากการดำเนินการภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดย
กำหนดเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนที่เสรีเปิดกว้าง และเป็นธรรม ดำเนินยุทธศาสตร์
เชิงรุกในการแสวงหาตลาดใหม่ๆ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือ
เพื่อการพัฒนาทั้งกับประเทศในอนุภูมิภาคและภูมิภาครวมทั้งประเทศนอกภูมิภาค

1.10 ทิศทางการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579

1) วิสัยทัศน์

“คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข
สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21”

2) ยุทธศาสตร์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579

2.1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ

(1) เป้าหมาย

(1.1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมของสถานศึกษา
ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สะท้อนความรักและการธำรงรักษาสถาบันหลักของชาติ และการยึดมั่นในการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การจัดการเรียนการสอน/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง
ความเป็นพลเมือง (Civic Education) และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นต้น

(1.2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับ
การศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น นักเรียนในเขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัด
ชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชา
ผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปเพิ่มขึ้น สถานศึกษาจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา

และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้น และสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษที่จัดอยู่ในมาตรการ
จูงใจ มีระบบเงินเดือน ค่าตอบแทนที่สูงกว่าระบบปกติเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ มี
ตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษาที่จัดกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดย
แนวทางสันติวิธีเพิ่มขึ้น มีการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
ภัยคุกคามในรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้นมีระบบ กลไก และมาตรการที่เข้มแข็งในการป้องกันและแก้ปัญหาภัยคุกคามใน
รูปแบบใหม่ เป็นต้น

(2) แนวทางการพัฒนา

พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึง
การศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ ทั้งที่เป็นพื้นที่สูง พื้นที่ตามแนว
ตะเข็บชายแดน และพื้นที่เกาะแก่งชายฝั่งทะเลทั้งกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ
และแรงงานต่างด้าว พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการจัดระบบการดูแลและป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบใหม่
อาทิ อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่
ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการยกระดับคุณภาพการศึกษาในเขต
พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ เป็นต้น

2.2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของประเทศ

(1) เป้าหมาย

(1.1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็น และมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงาน
และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลความต้องการกำลังคน
(Demand) จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมอย่างครบถ้วน สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียน
สามัญศึกษา และสัดส่วนผู้เรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีสูงขึ้นเมื่อเทียบกับผู้เรียน
สังคมศาสตร์กำลังแรงงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่ได้รับการยกระดับคุณวุฒิวิชาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็น
เลิศเฉพาะด้าน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สัดส่วนการผลิตกำลังคนระดับกลางและระดับสูงจำแนกตามระดับ/
ประเภทการศึกษาในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น
ร้อยละของสถาบันการศึกษาจัดการศึกษารูปแบบทวิภาคี/สหกิจศึกษา/หลักสูตรโรงเรียนในโรงงาน
ตามมาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้น ภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างรัฐเอกชน สถานประกอบการ สมาคมวิชาชีพ
และหน่วยงานที่จัดการศึกษาเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิต และมูลค่าเพิ่ม
ทางเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สัดส่วนเงินลงทุนวิจัย และพัฒนาของภาคเอกชน เมื่อเทียบกับภาครัฐ
เพิ่มขึ้น สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)

ของประเทศเพิ่มขึ้น โครงการ/งานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้/นวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาต่อประชากร 10,000 คนเพิ่มขึ้น นวัตกรรม/สิ่งประดิษฐ์ที่ได้จดสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น และผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และมีแผนงานและโครงการสำคัญเช่นโครงการจัดทำแผนผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตรงกับความต้องการของตลาดงานในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย เป็นต้น

2.3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

(1) เป้าหมาย

(1.1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้นผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัย และมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไปจัดกิจกรรมสะท้อนการสร้างวินัย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพมีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป ผู้สูงวัยที่ได้รับการบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นและมีสาขาและวิชาชีพที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงานและถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้นและสถาบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.4) แหล่งเรียนรู้ สื่อ ตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐานรวมทั้งประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา/จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น สื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือจัดรายการเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น สื่อ ตำราเรียนและสื่อการเรียนรู้ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และได้รับการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชนเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.5) ระบบและกลไกการวัดการติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบและกลไกการทดสอบการวัดและประเมินความรู้ทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา

และทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ มีระบบติดตามประชากรวัยเรียนที่ขาดโอกาสหรือไม่ได้รับการศึกษาและ ผู้เรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน เป็นต้น

(1.6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากลมี ตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลความต้องการใช้ครู แผนการผลิตครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในระยะ 10 ปี (พ.ศ.2560 - 2569) จำแนกตามสาขาวิชา ขนาดสถานศึกษา และจังหวัด สัดส่วนของการบรรจุครูที่มา จากการผลิตครูในระบบปิดเพิ่มขึ้น มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เอื้อให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาอื่นและพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเข้าสู่วิชาชีพครู เป็นต้น

(1.7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานมี ตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภท การศึกษาได้รับการพัฒนา ตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้สอดคล้อง กับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น และระดับความพึงพอใจของครูอาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษาที่มีต่อการพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยได้กำหนดแนวทาง การพัฒนา คือ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ ตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่สร้างเสริมและปรับเปลี่ยนค่านิยมของ คนไทยให้มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และพัฒนาระบบและกลไกการติดตามการวัด และประเมินผลผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และมีแผนงานและโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนา ท้องถิ่น เป็นต้น

2.4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา

(1) เป้าหมาย

(1.1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ดัชนีความเสมอภาคของอัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามฐานะ ทางเศรษฐกิจและพื้นที่ลดลง ความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระหว่างพื้นที่/ภาคการศึกษาในวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษลดลง เป็นต้น

(1.2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยสนองตอบความต้องการ ของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ และสถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมี คุณภาพ เป็นต้น

(1.3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุมถูกต้องเป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษาการติดตามประเมิน และรายงานมีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบ ฐานข้อมูลรายบุคคลที่อ้างอิงจากเลขที่บัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก ที่สามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยน ฐานข้อมูลรวมทั้งใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่นด้านสาธารณสุข สังคม สารสนเทศแรงงานและการศึกษา มีระบบสารสนเทศด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้องที่เป็นระบบเดียวกัน ทั้งประเทศครอบคลุมถูกต้อง และเป็นปัจจุบันสามารถอ้างอิงได้ เป็นต้น

(2) แนวทางการพัฒนา

เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย พัฒนาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้ และมีแผนงาน โครงการสำคัญ เช่น โครงการจัดทำฐานข้อมูลรายบุคคลทุกช่วงวัยทั้งด้านสาธารณสุขและการศึกษา เป็นต้น

2.5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(1) เป้าหมาย

(1.1) คนทุกช่วงวัยมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู/บุคลากรทางการศึกษาได้รับการอบรมพัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น

(1.2) หลักสูตรแหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรมจริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น และสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(1.3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรมจริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ และพัฒนาองค์ความรู้งานวิจัยและนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพคนทุกช่วงวัย โครงการโรงเรียนคุณธรรม โครงการโรงเรียนสีเขียว เป็นต้น

2.6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา

(1) เป้าหมาย

(1.1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษาให้มีเอกภาพสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นต้น

(1.2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผล ต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษามีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษาขนาดเล็ก/สถานศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ

และพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเร่งด่วน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกลด คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานของผู้เรียนที่เรียน ในกลุ่มสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการแนวใหม่สูงขึ้น เป็นต้น

(1.3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ที่มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น จำนวนองค์กรสมาคมมูลนิธิหรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาจัดการศึกษาหรือร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งของรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และสัดส่วนการมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาของภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายเมื่อเทียบกับรัฐจำแนกตามระดับการศึกษาสูงขึ้น เป็นต้น

(1.4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีกฎหมายกฎระเบียบและระบบการจัดสรรเงินเพื่อการศึกษาที่เอื้อและสนองตอบคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน ความต้องการกำลังแรงงาน และสภาพปัญหาที่แท้จริงของประเทศ มีรูปแบบ/แนวทางกลไกการจัดสรรงบประมาณผ่านด้านอุปสงค์และอุปทานในสัดส่วนที่เหมาะสม เป็นต้น

(1.5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษาที่มีครูเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นครู/ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน/ผู้ประกอบการที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น และสถานศึกษามีบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่ปฏิบัติงานสนับสนุนการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยกำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา

(2) แนวทางการพัฒนา

เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษา พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และมีแผนงานและโครงการสำคัญ เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก โครงการพัฒนาระบบจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา และโครงการทดลองนำร่องระบบการจัดสรรเงินผ่านด้านอุปสงค์และอุปทาน เป็นต้น

1.11 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1) อัตราการไม่รู้หนังสือ

อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป จากข้อมูลของ IMD พบว่า มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 5.9 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 3.3 ในปี 2558 (อันดับที่ 45 จาก 58 ประเทศ) โดยในปี 2557 มีอัตราการไม่รู้หนังสือน้อยกว่าประเทศจีน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยสามารถลดอัตราการไม่รู้หนังสือของผู้ใหญ่ได้ค่อนข้างมาก หลังจากมีอัตราการไม่รู้หนังสือสูงถึงร้อยละ 5.9 ในปี 2550 (ที่มา : แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560))

2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงปีการศึกษา 2552 - 2558 ในภาพรวม มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 5.609 ล้านคน ในปี 2552 เป็น 6.932 ล้านคน ในปี 2558 สืบเนื่องจากนโยบายการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล ทำให้มีจำนวนผู้เรียนทุกประเภทการศึกษาเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากข้อมูลตามตาราง

หน่วย : ล้านคน

ระดับการศึกษา	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558
สายสามัญศึกษา	2.072	2.619	2.338	2.446	1.684	2.225	2.447
ระดับประถมศึกษา	0.146	0.172	0.141	0.277	0.191	0.211	0.197
ระดับมัธยมศึกษา	1.926	2.447	2.197	2.146	1.493	2.014	2.250
• มัธยมศึกษาตอนต้น	0.752	0.883	0.790	0.901	0.623	0.833	0.937
• มัธยมศึกษาตอนปลาย	1.175	1.564	1.407	1.245	0.870	1.181	1.313
- สายสามัญศึกษา	1.151	1.531	1.378	1.197	0.839	1.144	1.276
- สายอาชีพศึกษา	0.024	0.033	0.029	0.048	0.032	0.037	0.037
สายอาชีพ	3.407	4.128	3.812	3.293	4.594	3.104	3.786

ตารางที่ 1-1 จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ปีการศึกษา 2552 - 2558

ที่มา : สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2558 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

3) ระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15 - 59 ปี)

ระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 - 59 ปี ทั้งที่อยู่ในวัยเรียนและที่อยู่ในกำลังแรงงาน พบว่า ในช่วงปี 2552 - 2558 ประชากรในกลุ่มอายุดังกล่าว ได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 8.9 ปี ในปี 2552 เป็น 10.0 ปี ในปี 2558 ซึ่งเทียบได้กับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44.40 เป็นร้อยละ 42.25 ในเวลาเดียวกัน ในขณะที่ร้อยละของกำลังแรงงานที่สามารถศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นค่อนข้างคงที่ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานเพื่อยกระดับการศึกษาให้แก่แรงงานยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง (ที่มา : แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

4) อัตราการอ่านของประชากรไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจการอ่านของประชากร ครั้งแรกในปี 2546 เฉพาะประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป และตั้งแต่ปี 2551 ได้เพิ่มเรื่องการอ่านของเด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 6 ปี) สำหรับการสำรวจปี 2558 ได้ขยายค่านิยามการอ่าน ให้รวมการอ่านข้อความในสื่อสังคมออนไลน์/SMS/E-mail ด้วย โดยในการสำรวจ 3 ครั้งล่าสุด (ปี 2554 - 2558) สรุปผลการสำรวจที่สำคัญได้ดังนี้

ตารางที่ 1-2 เวลาเฉลี่ยที่ใช้อ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงานของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

ช่วงอายุ	เวลาเฉลี่ยที่ใช้อ่านนอกเวลาเรียน/นอกเวลาทำงาน (นาที)		
	2554	2556	2558
วัยเยาวชน (อายุ 15 – 24 ปี)	43	50	94
วัยทำงาน (อายุ 25 – 59 ปี)	31	33	61
วัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป)	32	31	44

โดยผลสำรวจด้านเนื้อหาสาระที่ผู้อ่านชอบอ่านมากที่สุด จากการสำรวจเมื่อปี 2558 พบว่าวัยเยาวชน (อายุ 15 – 24 ปี) ชอบอ่านข้อความในสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ลำดับรองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์ ตำรา/หนังสือความรู้ นวนิยาย/การ์ตูน แบบเรียน/ตำราเรียน และวารสาร/เอกสารอื่นๆ ตามลำดับ ส่วนวัยทำงาน (อายุ 25 – 59 ปี) ชอบอ่านหนังสือพิมพ์มากที่สุด ลำดับรองลงมาได้แก่ ข้อความในสื่อสังคมออนไลน์ วารสาร/เอกสารอื่นๆ ตำรา/หนังสือความรู้ นิตยสาร และหนังสือ/เอกสารคำสอนทางศาสนา ตามลำดับ และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ชอบอ่านหนังสือ/เอกสารคำสอนทางศาสนามากที่สุด ลำดับรองลงมาได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร/เอกสารอื่นๆ ตำรา/หนังสือความรู้ และนิตยสาร ตามลำดับ

(ที่มา : สำรองการอ่านหนังสือของประชากร ปี 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ)

บทที่ 2

สภาพการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ผ่านมา และประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนา

แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 จัดทำขึ้นภายใต้กรอบทิศทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 และยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ตลอดจนสภาพปัญหาจากการจัดและพัฒนาการศึกษาของสำนักงาน กศน. ในระยะที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2557 - 2559 สำนักงาน กศน. มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 ด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้

ตารางที่ 2-1 จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนการศึกษานอกระบบจำแนกตามประเภทกิจกรรม
(ไม่รวมการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนการศึกษานอกระบบ (ไม่รวมการศึกษาขั้นพื้นฐาน)	2557	2558	2559
1. การศึกษาต่อเนื่อง			
1) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	354,461	306,631	763,393
2) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	642,456	455,600	824,055
3) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน	402,764	472,784	
3.1) หลักสูตรระยะสั้น	-	-	
3.2) หลักสูตรการศึกษาชุมชนในเขตภูเขา	169,433	90,957	
2. การส่งเสริมการรู้หนังสือ	462,888	295,775	76,363
3. โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนภาคใต้			
4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	378,833	267,445	

หน่วย : ล้านคน

ตารางที่ 2-2 จำนวนนักศึกษาที่จบหลักสูตรกิจกรรมการศึกษานอกระบบจำแนกตามประเภทกิจกรรม (ไม่รวมการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

จำนวนนักศึกษาที่จบการศึกษานอกระบบ (ไม่รวมการศึกษาขั้นพื้นฐาน)	2557	2558	2559
1. การศึกษาต่อเนื่อง			
1) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ	298,029	173,141	763,393
2) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	583,258	430,572	543,940
3) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน	360,427	452,289	
3.1) หลักสูตรระยะสั้น	-	-	
3.2) หลักสูตรการศึกษาชุมชนในเขตภูเขา	32,516	17,897	
2. การส่งเสริมการรู้หนังสือ	270,741	126,815	23,772
3. โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนภาคใต้	-		
4. การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	322,200	260,818	

หน่วย : คน

ตารางที่ 2-3 จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ MIS

จำนวนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2557	2558	2559
1. ระดับประถมศึกษา	227,961	197,045	173,831
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	515,379	937,412	885,310
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	1,275,752	1,275,584	1,219,065
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ	73,554	36,659	47,170

หน่วย : คน

ตารางที่ 2-4 จำนวนนักศึกษาที่จบการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จำนวนนักศึกษาที่จบการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2557	2558	2559
1. ระดับประถมศึกษา	14,179	11,190	9,961
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	94,539	85,969	110,086
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	159,683	137,993	144,428
4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2,283	3,219	1,399
รวม	270,684	238,371	265,874

หน่วย : คน

ตารางที่ 2-5 จำนวนผู้รับบริการการศึกษาตามอัยาศัยจำแนกตามประเภทกิจกรรม

จำนวนผู้รับบริการการศึกษาตามอัยาศัย จำแนกตามประเภทกิจกรรม	2557	2558	2559
1. บริการรายการวิทยุเพื่อการศึกษา			
2. บริการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา			2,503,373
3. บริการสื่อเพื่อการศึกษา			167,517
4. บริการนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา			1,121,093
5. บริการกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา			4,383,900
6. บริการส่งเสริมการอ่านในห้องสมุดประชาชน			6,302,262

หน่วย : คน

ตารางที่ 2-6 ผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน

เป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน/ตัวชี้วัด	หน่วย นับ	ผลการดำเนินงาน		
		2557	2558	2559
1. จำนวนผู้เรียนการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่าย ตามสิทธิที่กำหนดไว้	คน			
2. ร้อยละของผู้เรียนการศึกษานอกระบบระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจต่อการได้รับ การสนับสนุนค่าใช้จ่ายตามสิทธิที่กำหนดไว้	ร้อยละ			
3. จำนวนประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการ/ เข้า ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษและภาษาใน ประเทศอาเซียน	คน			
4. ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการมี ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้าน ภาษาอังกฤษในประเทศอาเซียน	ร้อยละ			
5. จำนวนผู้ผ่านการอบรมการศึกษาต่อเนื่อง	คน			
6. ร้อยละของผู้ผ่านการอบรมมีความพึงพอใจต่อ กิจกรรมด้านการศึกษาต่อเนื่อง	ร้อยละ			
7. จำนวนประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ลงทะเบียนเรียน ในทุกหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง	คน			
8. ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ลงทะเบียนมี ความพึงพอใจต่อหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง	ร้อยละ			
9. จำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการ/เข้า ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัยาศัย	คน			
10. จำนวนแหล่งการเรียนรู้ในระดับตำบลที่มี ความพร้อมในการให้บริการการศึกษานอกระบบและ	แห่ง	7,424		

เป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน/ตัวชี้วัด	หน่วย นับ	ผลการดำเนินงาน		
		2557	2558	2559
การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน. ตำบล)				
11. ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการบริการ/เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษาตามอัธยาศัย	ร้อยละ			
12. จำนวนผู้รับบริการการส่งเสริมการเรียนรู้บ้านหนังสืออัจฉริยะตามอัธยาศัย				
13. ร้อยละของผู้มารับบริการมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมการเรียนรู้บ้านหนังสืออัจฉริยะ	ร้อยละ			
14. จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่ได้รับบริการเติมเต็มความรู้	คน			
15. ร้อยละของนักเรียน นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการรับบริการเติมเต็มความรู้	ร้อยละ			
16. จำนวนผู้รับบริการในพื้นที่เป้าหมายได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือและการพัฒนาทักษะชีวิต	คน			
17. ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการบริการ/เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือและการพัฒนาทักษะชีวิต	ร้อยละ			
18. จำนวนผู้รับการประเมินเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	คน			
19. ร้อยละของผู้รับการประเมินเทียบระดับการศึกษาและการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพึงพอใจในการประเมิน	ร้อยละ			

ตารางที่ 2-7 แสดงคะแนนเฉลี่ยระดับประถมศึกษาของนักศึกษาทั่วประเทศในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

รายวิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย		
		ปีการศึกษา 2557	ปีการศึกษา 2558	ปีการศึกษา 2559
ภาษาไทย	60	29.18	29.47	34.81
ภาษาอังกฤษ	60	28.99	28.31	30.37
คณิตศาสตร์	60	27.95	26.27	31.6
วิทยาศาสตร์	60	26.64	26.91	33.79

ตารางที่ 2-8 แสดงคะแนนเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของนักศึกษาทั่วประเทศในวิชา ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

รายวิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย		
		ปีการศึกษา 2557	ปีการศึกษา 2558	ปีการศึกษา 2559
ภาษาไทย	60	54.01	50.65	55.34
ภาษาอังกฤษ	60	42.81	43.59	40.85
คณิตศาสตร์	60	39.53	41.74	42.26
วิทยาศาสตร์	60	46.58	45.63	45.02

ตารางที่ 2-9 แสดงคะแนนเฉลี่ยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักศึกษาทั่วประเทศในวิชาภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

รายวิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย		
		ปีการศึกษา 2557	ปีการศึกษา 2558	ปีการศึกษา 2559
ภาษาไทย	60	56.31	58.56	56.52
ภาษาอังกฤษ	60	38.82	40.58	38.19
คณิตศาสตร์	60	41.83	42.31	43.19
วิทยาศาสตร์	60	50.32	48.69	42.40

ตารางที่ 2-10 แสดงผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
(N-NET) ด้านทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต
และการพัฒนาสังคม

สาระ	ปีการศึกษา					
	1/2557	2/2557	1/2558	2/2558	1/2559	2/2559
ทักษะการเรียนรู้	45.81	42.82	40.66	36.68	37.13	39.80
ความรู้พื้นฐาน	39.85	35.55	35.86	32.52	35.77	35.47
การประกอบอาชีพ	46.70	39.89	39.85	39.92	43.79	38.41
ทักษะการดำเนินชีวิต	55.82	49.79	48.27	45.84	48.09	53.61
การพัฒนาสังคม	46.05	50.23	43.64	43.19	44.66	43.79
เฉลี่ยรวม 5 สาระ	46.85	43.66	41.66	39.63	41.89	42.22

จากการประเมินผลการดำเนินงาน สำนักงาน กศน.ที่ผ่านมาโดยประเมินผลย้อนหลังไปถึงปี พ.ศ.2557 พบว่า

...

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการศึกษาขั้นพื้นฐานของการศึกษานอกระบบ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ด้านทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม พบว่า ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และคะแนนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐานมีคะแนนค่อนข้างต่ำมาก

2.2 ด้านการประเมินภายนอกในภาพรวมของสถานศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) พบว่า สถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียนระดับอำเภอ ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 96.81 77.47 79.49 และ 98.81 ตามลำดับ หากพิจารณาสถานศึกษาที่ผ่านการรับรอง พบว่า ผลการประเมินที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยระดับพอใช้ในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ได้แก่ ตัวบ่งชี้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ส่วนประเภทอาชีวศึกษา ได้แก่ ตัวบ่งชี้ด้านผลงานที่เป็นโครงการทางวิชาชีพหรือสิ่งประดิษฐ์ของผู้เรียนที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ด้านผลงานที่เป็นนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์หรืองานวิจัยของครูที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ และด้านผู้เรียนผ่านการทดสอบมาตรฐานทางวิชาชีพจากองค์กรที่เป็นที่ยอมรับ

2.3 ด้านการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้

ตารางที่ 2-11 แสดงการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ประเภท งบประมาณ	การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายแยกตามปีงบประมาณ (ล้านบาท)		
	2557	2558	2559
งบบุคลากร	5,241.8342	5,258.9488	5,333.9282
งบดำเนินงาน	1,418.1072	1,472.6071	1,381.4723
งบลงทุน	241.5438	203.7618	200.9157
งบอุดหนุน	4,473.0328	4,473.0328	4,473.0370
งบรายจ่ายอื่น	1,481.0009	1,205.9659	827.7942
รวม	12,855.5189	12,614.3164	12,217.1474

2.4 ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการเรียนรู้

ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2559 จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่จริงเมื่อเปรียบเทียบกับกรอบอัตรากำลังมีแนวโน้มลดลง ข้าราชการพลเรือน และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนลดลงเนื่องจากบางส่วนเกษียณอายุราชการและยังไม่ได้สรรหาบุคลากรเข้ามาแทนที่ในอัตราเดิม ส่วนบุคลากรประเภทพนักงานราชการที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่บางส่วนลาออกเพราะสอบบรรจุเข้ารับราชการในหน่วยงานอื่น

ตารางที่ 2-12 แสดงรายละเอียดจำนวนบุคลากรแต่ละประเภทเทียบกับกรอบอัตรากำลัง

ประเภทของบุคลากร	กรอบอัตรากำลัง	จำนวนบุคลากร (คน)		
		2557	2558	2559
ข้าราชการพลเรือน - ผู้บริหาร กศน. - บุคลากร	391	385	391	322
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา - ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ สำนักงาน กศน.จังหวัด/กทม. - ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ สถานศึกษาสังกัดส่วนกลาง - ผู้อำนวยการสถานศึกษา (กศน.อำเภอ/เขต) - บุคลากร (ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา 38ค (2))	3,236	3,238	3,233	2,864
พนักงานราชการ - ครูอาสาสมัคร - ครู กศน.ตำบล/แขวง (หัวหน้า กศน.ตำบล และครู กศน.ตำบล) - ตำแหน่งอื่นๆ (ทดแทนตำแหน่งลูกจ้างประจำ)	14,285	14,285	14,285	14,155
ลูกจ้างประจำ (กรอบอัตราลดลงตามจำนวนบุคลากรที่เกษียณอายุราชการ)	945	945	939	866
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ได้รับค่าตอบแทนจากค่าใช้จ่ายต่อหัวฯ)	N/A	6,124	N/A	N/A
รวม	15,857	24,977	18,848	18,207

2.5 ประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนา

จากการนิเทศผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ผ่านมา ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา กศน. ดังนี้

1) ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงาน กศน. จังหวัดในเรื่องอาเซียนศึกษาในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม เพื่อให้ครู กศน. ซึ่งเป็นผู้สอนหนังสือโดยตรงแก่นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา คือ ผู้รับผิดชอบงานอาเซียนในสำนักงาน กศน.จังหวัด

ซึ่งต้องมีหน้าที่เผยแพร่ความรู้ด้านอาเซียนแก่ผู้เกี่ยวข้อง และศึกษานิเทศก์ในฐานะผู้สนับสนุนและนิเทศติดตามผล เพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินงานด้านอาเซียน

2) อบรมให้ความรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษากลางในการสื่อสารในอาเซียนแก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ โดยแบ่งตามระดับพื้นฐานความรู้ เป็นขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูง เพื่อให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง และเพื่อการจัดการเรียนการสอนอันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

3) อบรมให้ความรู้ หรือสนับสนุนให้เข้ารับความรู้ภาษาของเพื่อนบ้านแก่ครู กศน. ที่อยู่ในสำนักงาน กศน.จังหวัด ที่อยู่ชายแดนประเทศต่างๆ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการสอนแก่พ่อค้าประชาชนที่สนใจอย่างกว้างขวาง

4) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กศน.อำเภอส่วนใหญ่จัดให้มีการปรับพื้นฐานความรู้ด้าน ICT และวิชาหลัก 4 วิชา (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย) แต่ครู กศน.ส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมิได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งส่งต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบันทึกหลังการสอน อันนำไปสู่การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน

- พัฒนาหลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิต
- พัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการของหน่วยงาน/สถานศึกษา
- พัฒนาระเบียบ การกระจายอำนาจให้สอดคล้องกับการพัฒนาปัจจุบัน

บทที่ 3

การวิเคราะห์ตำแหน่งยุทธศาสตร์ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์องค์กรเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ (SWOT)

การวิเคราะห์สถานการณ์ (สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก) ของสำนักงาน กศน. ใช้เทคนิค SWOT Analysis ที่ประกอบด้วย 4 M's (Man Money Method and Material) และ PESTEL [Politics (การเมืองการปกครอง) Economic (ระบบเศรษฐกิจ) Socio-culture (สังคม-วัฒนธรรม) Technology (เทคโนโลยี) Environment (สภาพแวดล้อม) Law (กฎหมายที่เกี่ยวข้อง)] โดยผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) เบื้องต้น ปรากฏผลดังนี้

3.1 ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) ของสำนักงาน กศน.

จุดแข็ง
1. บุคลากรระดับปฏิบัติในพื้นที่มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน สามารถจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นหลากหลาย และตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
2. บุคลากรระดับปฏิบัติงานในพื้นที่มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความสามารถในการประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่าย
3. บุคลากรทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายและการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. ทำให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นเอกภาพ
4. ระบบการเบิกจ่ายงบประมาณมีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือ โดยการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสนับสนุนการดำเนินงาน
5. มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสื่อการเรียนรู้เป็นปัจจุบัน หลากหลาย ผู้เรียนสามารถเลือกรูปแบบได้ตรงตามความต้องการ
6. การบริหารหลักสูตรและการจัดกิจกรรม กศน. โดยยึดชุมชนเป็นฐาน และสามารถสนองตอบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
7. ให้บริการการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย กับประชาชนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่
8. มีแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษา และการเรียนรู้อยู่ทั่วประเทศ
9. มีหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ สนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน และตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ
10. กศน. ตำบล ทุกแห่งมีศูนย์ดิจิทัลชุมชน ช่วยในการบริหารจัดการฐานข้อมูลที่จำเป็นสำหรับ กศน. และชุมชน เพื่อให้มีความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัล

จุดอ่อน
1. บุคลากรมีภาระงานจำนวนมากและหลากหลาย
2. เกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาบางอย่างทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกณฑ์ รับผิดชอบผู้เรียนของครู)
3. แนวทาง/คู่มือในการจัดกิจกรรมขาดความชัดเจน
4. หน่วยงานที่มีภารกิจในการพัฒนาบุคลากรไม่สามารถดำเนินการพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ**
5. ขาดการวางแผนและดำเนินการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับบุคคล
6. บุคลากรขาดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ และ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีในการเป็นเครื่องมือจัดการเรียนรู้
7. บุคลากรบางประเภท เช่น ครู ตรีช. ครูสอนคนพิการ ครูสอนเด็กเร่ร่อน ไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าใน การปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการขาดขวัญและกำลังใจ และขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ทำให้เปลี่ยนบุคลากรใน การปฏิบัติงานบ่อย
8. ขาดการวิเคราะห์แผนอัตรากำลังของหน่วยงานและสถานศึกษา ทำให้การบรรจุ/แต่งตั้งบุคลากรไม่เพียงพอตาม กรอบอัตรากำลัง ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีความต่อเนื่อง
9. ระเบียบและแนวทางการเบิกจ่ายงบประมาณไม่ชัดเจน ส่งผลให้หน่วยงาน/สถานศึกษามีการเบิกจ่าย งบประมาณไม่ตรงตามวัตถุประสงค์/ประเภทของงบประมาณ
10. การจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทการดำเนินงานของ หน่วยงาน/สถานศึกษา
11. การจัดสรรงบประมาณล่าช้า ส่งผลให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้รับบริการได้ตามแผน
12. ขาดระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ เช่น ระบบการตรวจสอบข้อมูล ทะเบียนนักศึกษา และการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการส่งต่อนักศึกษา
13. แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มี ความยืดหยุ่น/หลากหลาย ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้ตรงกับบริบทของผู้เรียนในปัจจุบัน
14. ไม่มีการพัฒนาการนำผลการศึกษาประเภทต่างๆ มาสะสม (Credit Bank System) เพื่อใช้ในการเทียบโอน
15. แหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ขาดการพัฒนาให้มีความพร้อมให้บริการ รูปแบบ ที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน
16. สถานศึกษาขาดความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
17. ขาดระบบการ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทะเบียนและสารสนเทศนักศึกษา
18. ขาดการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในการจัดทำรายละเอียดความร่วมมือ (MOU) หน่วยงานอื่นๆ ทำให้มีภารกิจ อื่นที่ต้องดำเนินการมากขึ้น ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งขาดการทบทวน MOU ต่างๆ ที่ได้ทำมาเป็นระยะเวลานาน
19. ขาดความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการจัดการศึกษาและการเรียนรู้
20. การสรุปผลการดำเนินงานขาดการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ
21. ขาดความชัดเจนของหน่วยงานที่รับผิดชอบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของแผนงาน/โครงการใน

จุดอ่อน
แผนปฏิบัติการประจำปี
22. ขาดการส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น (ย้ายมาจากอุปสรรค)
23. ไม่มีการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาภาคีเครือข่ายที่ต่อเนื่อง

3.2 ปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) ของสำนักงาน กศน.

โอกาส
1. ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพประชาชนโดยเฉพาะวัยแรงงาน
2. นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเอื้อต่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิต
3. นโยบายของรัฐบาลสนับสนุนการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ประชาชน รวมถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี ตามนโยบาย “ประเทศไทย 4.0”
4. รัฐบาลมีนโยบายในการดูแลและสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายพิเศษอย่างชัดเจน เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ
5. มีกระบวนการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นกรอบการพัฒนาองค์กรทำให้การทำงานมีระบบมากขึ้น
6. ภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุนในการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน
7. ความมีเสถียรภาพทางการบริหารจัดการขององค์กรการเมืองการปกครององค์กรภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ชุมชน ส่งผลต่อการเป็นเครือข่ายที่ดีในการให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมทางการศึกษา
9. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
10. ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากภาคีเครือข่าย
11. การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เช่น การพัฒนาข้าราชการครูตามเกณฑ์วิถีสู่ใหม่ การอบรมพัฒนาศักยภาพของข้าราชการพลเรือน
12. ปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชากร ส่งผลให้การศึกษาที่มีความสำคัญลดน้อยลง
13. จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น
14. ความต้องการในการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทยของคนไทยในต่างประเทศเพิ่มขึ้น
15. มีอัตราเด็กออกกลางคันจากระบบสูงขึ้น
16. แนวโน้มที่ประชาชนปฏิเสธการศึกษาในระบบโรงเรียน และต้องการในการศึกษานอกระบบเพิ่มมากขึ้น
17. สังคมไทยปลูกฝังค่านิยมเรื่องการเข้ารับการศึกษาก็เพื่อให้มีอาชีพที่ดี และได้รับการยอมรับและยกย่อง
18. สังคมไทยเป็นสังคมระบบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิในการศึกษากับทุกคน
19. หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรที่

โอกาส
หลากหลาย
20. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน ได้เพิ่มช่องทางการ และการให้บริการการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้มากขึ้นแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
21. มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
22. ประชาชนกลุ่มวัยแรงงานให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินชีวิต เพื่อเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ
23. ภาคีเครือข่าย ทั้งส่วนราชการภาครัฐ ภาคเอกชน ในระดับท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กิจกรรมพัฒนาความรู้แก่ประชาชน
24. มีแหล่งเรียนรู้ทางอาชีพที่หลากหลายและครอบคลุมทุกพื้นที่ ที่พร้อมให้การสนับสนุนและถ่ายทอดความรู้
25. ภาคีเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรแบบมีส่วนร่วมในมิติของพื้นที่และส่วนภูมิภาค

อุปสรรค
1. ปัญหาความเสี่ยงภัยและสภาพแวดล้อมในบางพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา
2. ประชาชนบางส่วนมีรายได้น้อย ประกอบอาชีพที่หลากหลาย และมีการย้ายถิ่นฐานบ่อย ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
3. การก้าวเข้าสู่ประชาคม ASEAN และการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในหลายพื้นที่ ส่งผลต่อการจัดการศึกษา
4. อันตรายในรูปแบบต่างๆ ของสังคมโลกยุคดิจิทัล และการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม
5. สื่อและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อการลงทุนในการจัดการศึกษา ทำให้ผู้ใช้งานปรับตัวไม่ทัน
6. มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบส่งผลให้การนำนโยบายสู่การปฏิบัติขาดความต่อเนื่อง
7. กฎ ระเบียบ บางเรื่องมีข้อจำกัด ไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และหลากหลาย
8. การปรับเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการดำเนินงาน ส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยงานและสถานศึกษาขาดความต่อเนื่อง

บทที่ 4

สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(พ.ศ. 2560 – 2579)

4.1 วิสัยทัศน์

“คนไทยได้รับโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21”

4.2 จุดเน้น

“ส่งเสริม สนับสนุน และให้บริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ มีสาระการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัยมาเป็นกลไกในการจัด รวมทั้งพัฒนาครูให้เป็นผู้จัดการศึกษาและการเรียนรู้มืออาชีพ เน้นพัฒนากระบวนการคิดและการวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย ใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงรุก โดยให้ชุมชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ภายใต้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน”

4.3 เป้าหมายหลัก

- 1) คนไทยสามารถเข้าถึงบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ และมาตรฐานอย่างทั่วถึง
- 2) คนไทยมีสมรรถนะและทักษะในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21
- 3) หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริการการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
- 4) หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
- 5) ทุกภาคส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.4 ยุทธศาสตร์

- 1) เพิ่มและกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
- 2) พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนทุกช่วงวัยให้มีสมรรถนะ และทักษะเหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย
- 4) พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษา

4.5 เป้าหมายตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มและกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

เป้าหมายตามยุทธศาสตร์

- 1) คนไทยได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพและมาตรฐาน
- 2) แหล่งเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
- 3) คนไทยทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้ และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพ

แนวทางการพัฒนา

- 1) ประกันโอกาสการเข้ารับบริการทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในทุกพื้นที่ ครอบคลุมผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
- 2) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับวัย สภาพร่างกายและสุขภาพ ความจำเป็น ความต้องการและความสนใจ และสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาและการเรียนรู้ไปเทียบระดับ เทียบโอน เชื่อมโยงส่งต่อระหว่างการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกระดับได้
- 3) ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
- 4) ส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของคนทุกช่วงวัยในพื้นที่พิเศษ และเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคม อัตลักษณ์ และความต้องการของชุมชนและพื้นที่
- 5) จัดทำ SMART CARD ทางการศึกษาสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายพิเศษเพื่อขอรับบริการทางการศึกษา
- 6) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มีมาตรฐานตามประเภทแหล่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้รับบริการแต่ละกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

7) พัฒนาระบบ E-exam และระบบการสอบอิเล็กทรอนิกส์ให้มีมาตรฐานและยกระดับสถานศึกษาทุกแห่งให้เป็นศูนย์ทดสอบด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชน

8) พัฒนาประสิทธิภาพเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทางไกล และการศึกษาในระบบเปิด อาทิ ETV E-learning MOOC เพื่อเป็นเครื่องมือในการขยายการให้บริการในรูปแบบต่างๆ

9) พัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบ ตลอดจนขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในสถานศึกษาทุกแห่ง ครอบคลุมทุกพื้นที่และเพียงพอกับผู้เรียน เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

10) ส่งเสริมให้แรงงานได้รับโอกาสยกระดับคุณวุฒิทางการศึกษาและทักษะความรู้ที่สูงขึ้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนทุกช่วงวัยให้มีสมรรถนะ และทักษะเหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าหมายตามยุทธศาสตร์

1) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

2) คนไทยได้รับการพัฒนาสมรรถนะและทักษะในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 รวมพื้นที่ชายแดนใต้และพื้นที่พิเศษ

3) ระบบการวัดผลและประเมินผลและการเทียบโอนการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

4) คนไทยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5) สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน

6) ครู บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา

1) พัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบคุณภาพการศึกษานอกระบบระดับชาติ (N-NET)

2) พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษานอกระบบให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพที่นำไปสู่เส้นทางอาชีพ โดยมีกลไกการวัดและประเมินผลเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และพัฒนาให้มีระบบการสะสมและเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System)

3) พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความรู้เรื่องทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

4) พัฒนาหลักสูตรอาชีพเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนแบบครบวงจร ซึ่งเป็นกระบวนการต้นทางถึงปลายทางตั้งแต่กระบวนการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย การตลาด และการดำเนินการในเชิงธุรกิจ

5) พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่ปลูกจิตวิทยาศาสตร์ให้กับประชาชนผ่าน STEM Education สำหรับประชาชน อันจะนำไปสู่การใช้ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และ การใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

6) พัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับประชาชนเพื่อยกระดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทย

7) พัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกระบบและหลักสูตรการอบรมแก่กลุ่มผู้สูงวัยให้มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพชีวิต

8) ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่ได้มาตรฐาน

9) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างเสริม และปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้วินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

10) ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน/รายบุคคล เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการกำหนดทิศทางและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน

11) ส่งเสริมการสร้างสรรคความรู้ใหม่ ๆ ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และความรู้ด้านนวัตกรรมต่าง ๆ

12) พัฒนารูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถวัดและประเมินได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และนำผลการประเมินไปใช้ได้จริง

13) จัดกิจกรรม สื่อ และนิทรรศการที่มีชีวิตและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ในแหล่งเรียนรู้

14) พัฒนาศมรรคนะครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ สามารถใช้เทคโนโลยี และประสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ เป็นครูมืออาชีพ และมีมาตรฐานคุณภาพตามที่สำคัญรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพ (องค์กรมหาชน) กำหนด

15) พัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของบุคลากร ให้ตรงกับสายงานหรือความชำนาญเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

เป้าหมายตามยุทธศาสตร์

1) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของหน่วยงานและสถานศึกษามีความทันสมัยและมีคุณภาพ

2) ผู้เรียน ได้รับบริการได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพ

3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน มีระบบเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ในการจัดและบริการการศึกษา

แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นหลากหลายสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
- 2) พัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) ให้เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาสาธารณะ (Free ETV)
- 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมของสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- 4) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์สาธารณะแบบดิจิทัลและการผลิตรายการเพื่อการศึกษา
- 5) ส่งเสริมให้มีสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการส่งเสริมการมีอาชีพเพิ่มขึ้น
- 6) จัดและสนับสนุนสถานศึกษา แหล่งการเรียนรู้ กศน.ตำบล ให้มีความพร้อมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่
- 7) พัฒนาระบบการเผยแพร่ ICT เพื่อการศึกษาให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ทันสมัย เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
- 8) จัดทำระบบฐานข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาครอบคลุมถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และเชื่อมโยงทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการวางแผน การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมิน และรายงานผล
- 9) พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐาน ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน
- 10) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบ แนวทางในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษา
- 11) ให้มีและบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้เกิดการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เป้าหมายตามยุทธศาสตร์

- 1) ระบบบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) ระบบบริหารงานบุคคล มีความเป็นธรรม สร้างขวัญและกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้เต็มตามศักยภาพ
- 3) บุคลากรทุกประเภททุกระดับได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง รวมทั้งบทบาทและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

4) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รองรับปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสภาพสังคม

6) ระบบและกลไกการวัด ติดตาม และประเมินผลการศึกษาและการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

7) ทุกภาคส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

แนวทางการพัฒนา

1) วิเคราะห์และจัดทำแผนอัตรากำลังตามบทบาท หน้าที่ และภารกิจ ของหน่วยงานและสถานศึกษา ในสังกัดโดยใช้รูปแบบการวิจัย เพื่อให้การเกลี่ยอัตรากำลัง/บรรจุแต่งตั้งบุคลากรตามอัตรากำลังมีความเหมาะสม

2) พัฒนาบุคลากร กศน. ทุกระดับ ให้มีความรู้และทักษะตามมาตรฐานตำแหน่ง ให้ตรงกับสายงานหรือความชำนาญ

3) สร้างแรงจูงใจ/ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกประเภททุกระดับ

4) วิเคราะห์และจัดทำแผนความต้องการ/ใช้งาน/การดูแลรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี เพื่อเสนอขอตั้งค่างบประมาณ

5) พัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษา และฐานข้อมูลด้านการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานที่ครอบคลุม ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน

6) จัดสรรงบประมาณตามความต้องการของประชาชน/หน่วยงาน

7) วิเคราะห์ วิจัย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษา

8) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมดำเนินการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เช่น สื่อมวลชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

9) ประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.6 ตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(พ.ศ. 2560 – 2579)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลปัจจุบัน	ค่าเป้าหมาย			
		ปีที่ 1 – 5	ปีที่ 6-10	ปีที่ 11-15	ปีที่ 16-20
เพิ่มและกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ					
1) ประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) มีปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น	10.0	10.7	11.5	12.0	12.5
2) ร้อยละของกำลังแรงงาน ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น	N/A	60	85	100	100

ตัวชี้วัด	ข้อมูลปัจจุบัน	ค่าเป้าหมาย			
		ปีที่ 1 - 5	ปีที่ 6-10	ปีที่ 11-15	ปีที่ 16-20
หรือเทียบเท่า ได้รับการศึกษาระดับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า					
3) ร้อยละของแรงงานที่ขอเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เพื่อยกระดับคุณวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น	N/A	20	25	30	40
4) ร้อยละของแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดบริการทางการศึกษาและมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น	N/A	50	75	100	100
5) ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา 15 ปี	N/A	100	100	100	100
6) จำนวนประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ลงทะเบียนเรียนในทุกหลักสูตร/กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง	901,538	901,538			
7) จำนวนผู้รับบริการในพื้นที่เป้าหมายได้รับการส่งเสริมด้านความรู้หนังสือและการพัฒนาทักษะชีวิต	16,884	16,884			
8) ร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรม					
9) จำนวนนักเรียน นักศึกษาที่ได้รับบริการตัวเข้มเต็มความรู้	2,000,000	2,000,000			
10) ร้อยละของผู้เรียนพิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพและบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม					
11) ร้อยละของผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการอุดหนุนและการ					

ตัวชี้วัด	ข้อมูลปัจจุบัน	ค่าเป้าหมาย			
		ปีที่ 1 - 5	ปีที่ 6-10	ปีที่ 11-15	ปีที่ 16-20
ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเหมาะสมกับสภาวะทางเศรษฐกิจ					
พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนทุกช่วงวัยให้มีสมรรถนะ และทักษะเหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดี					
1) ค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ N- Net เพิ่มขึ้นร้อยละ 3	42.22	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3
2) ร้อยละการอ่านของคนไทยเพิ่มขึ้น	85	100			
3) ร้อยละของผู้ผ่านการฝึกอบรม/พัฒนาทักษะอาชีพระยะสั้นสามารถนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน และพัฒนาตนเองได้	60	65	70	75	80
4) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีงานวิจัย และ/หรือนวัตกรรมจัดการเรียนรู้					
4) ร้อยละของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาโดยบูรณาการองค์ความรู้แบบสะเต็มศึกษาเพิ่มขึ้น					
5) ร้อยละของชุมชนที่นำความรู้ไปใช้ต่อยอดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน					
6) ร้อยละของนิทรรศการ สื่อ กิจกรรม ในแหล่งเรียนรู้เพื่อปลูกฝังกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
7) ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาของ					

ตัวชี้วัด	ข้อมูลปัจจุบัน	ค่าเป้าหมาย			
		ปีที่ 1 - 5	ปีที่ 6-10	ปีที่ 11-15	ปีที่ 16-20
เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ					
8) ร้อยละของสถานศึกษาที่มี คุณภาพตามเกณฑ์การประเมิน การศึกษาขั้นพื้นฐาน					
ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย					
1) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีการ จัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยี ดิจิทัล					
2) จำนวนระบบเครือข่ายเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย สนองต่อความต้องการของผู้เรียน และผู้ใช้บริการอย่างทั่วถึงและมี ประสิทธิภาพ					
3) ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบ ทางการศึกษาระดับชาติ การศึกษา นอกระบบโรงเรียน (N-Net) เพิ่มขึ้น ทุกสาระการเรียนรู้					
4) ร้อยละของสถานศึกษาได้รับ บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขั้นต่ำ 30 mbps ใน 5 ปีแรก และ 100 mbps ภายใน 20 ปีเพิ่มขึ้น					
5) ร้อยละของนักเรียนในเขตพัฒนา เศรษฐกิจชายแดนใต้ และพื้นที่ พิเศษที่มีระบบการทดสอบทาง การศึกษาระดับชาติ การศึกษานอก ระบบโรงเรียน (N-Net)					

ตัวชี้วัด	ข้อมูล ปัจจุบัน	ค่าเป้าหมาย			
		ปีที่ 1 - 5	ปีที่ 6-10	ปีที่ 11-15	ปีที่ 16-20
พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา					
1) ร้อยละของบุคลากรที่บรรจุตามกรอบอัตรากำลังเพิ่มขึ้น					
2) ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น					
3) ร้อยละหน่วยงาน/สถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น					
4) ร้อยละของหน่วยงาน/สถานศึกษาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามแผนพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย					
5) มีกฎ ระเบียบที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
6) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น					
7) ร้อยละของสถานศึกษาที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น					
8) จำนวนภาคีเครือข่ายที่ร่วมระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา					
9) ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการมอบหมายงานตรงกับศักยภาพของบุคคล					
10) จำนวนภาคีเครือข่ายที่ร่วมจัดกิจกรรม/แหล่งเรียนรู้					

ตัวชี้วัด	ข้อมูล ปัจจุบัน	ค่าเป้าหมาย			
		ปีที่ 1 - 5	ปีที่ 6-10	ปีที่ 11-15	ปีที่ 16-20
11) จำนวนภาคีเครือข่ายที่สร้าง และเผยแพร่องค์ความรู้/นวัตกรรม					
12) จำนวนผลงานของภาคี เครือข่ายที่มีการสร้างและเผยแพร่ องค์ความรู้/นวัตกรรม					
13) ร้อยละของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงาน กศน. ที่ได้รับแต่งตั้งเป็น ศูนย์ทดสอบด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์					

บทที่ 5

แนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 สู่การปฏิบัติ

การนำแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ไปสู่การปฏิบัติ จะต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างแผนในแต่ละระดับ มีระบบและกลไกการขับเคลื่อนที่ชัดเจน และการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามวิสัยทัศน์ของแผน ดังนี้

5.1 ความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 กับแผนระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสู่การปฏิบัติ

-รودำเนินการหลังจากบทที่ 4 เรียบร้อย-

5.2 ระบบและกลไกเพื่อการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทุกระดับในสังกัดสำนักงาน กศน. ในการดำเนินการแปลงเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตามแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดโครงการ กิจกรรม ที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างชัดเจน

2) คณะกรรมการ และผู้บริหาร กศน. ต้องให้ความสำคัญและใช้แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 เป็นกรอบในการดำเนินงานและบริหารงานของหน่วยงาน

3) ใช้การทำงานในรูปแบบกลุ่มสำนักงาน กศน. จังหวัด กลุ่มศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา และกลุ่มศูนย์ฝึกอบรมเป็นกลไกการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

4) ดำเนินการชี้แจง ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ และความเข้าใจสาระสำคัญแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ให้บุคลากรทุกระดับได้ทราบอย่างชัดเจนเพื่อการมีส่วนร่วมและสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา รวมทั้งแผนปฏิบัติการในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบริหารแผนและนำแผนสู่การปฏิบัติในลักษณะที่เป็นองค์รวมที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางภายใต้การมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการประสานและการทำงานในแนวราบของหน่วยงาน

6) พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยเทคนิควิธีการใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการยกย่องชมเชยให้รางวัลเมื่อสามารถดำเนินการประสบผลสำเร็จ

7) ให้งานส่วนกลางสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ ต่อการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ในระดับพื้นที่ เพื่อสะท้อนการดำเนินงาน ตามแผน

8) ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและเข้า มามีส่วนร่วมในการนำแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ไปสู่การปฏิบัติ

5.3 การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ

การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ไปสู่การปฏิบัติ มีแนวทางและกระบวนการสำคัญ ดังนี้

1) ให้ความสำคัญกับการติดตามความก้าวหน้า การประเมินผลความสำเร็จและผลกระทบ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาระบบและกลไก การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินแผน ตั้งแต่ การส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลทุกระดับที่จำเป็นต้องใช้ โดยให้เกิดความเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลร่วมกัน รวมทั้ง ต้องพัฒนาตัวชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินงานตามแผน ทั้งผลลัพธ์ในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนจัดระบบ กำกับ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถนำผลจาก การกำกับ ติดตามมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปัญหาที่ เกิดขึ้นในกระบวนการนำไปปฏิบัติจริง

2) ต้องมีการประเมินแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2560 - 2579 ว่าผลการดำเนินงานในช่วงระยะ 5 ปีแรก พ.ศ. 2560 -2564 บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้มาก น้อยเพียงใด เพื่อนำไปทบทวนยุทธศาสตร์ และปรับปรุงกลยุทธ์ที่จะใช้ใน ช่วง พ.ศ. 2565 - 2579 ต่อไป

3) เสริมสร้างกลไกการตรวจสอบของภาคประชาชนให้เข้มแข็ง โดยสนับสนุนให้ภาคประชาชน รวมกลุ่มติดตามความก้าวหน้า ตรวจสอบความโปร่งใสและความสำเร็จของโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการตรวจสอบ โครงการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดทำข้อมูลที่น่าสนใจในการตรวจสอบได้อย่างถูกต้องชัดเจน

5.4 ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ

การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของแต่ละยุทธศาสตร์ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจะประสบผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในแต่ละยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ได้หน่วยงานทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หน่วยงานและสถานศึกษา ต้องยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และมีการทบทวน ปรับปรุงมาตรการ เป้าหมายความสำเร็จให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ เพื่อการพัฒนาศักยภาพประชาชนในทุกช่วงวัย ซึ่งต้องดำเนินการ ดังนี้

1) การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาสังคม ในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในลักษณะต่างๆ อย่างกว้างขวาง มุ่งเน้นที่การจัดระบบการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในทุกๆ ระดับ

2) การสร้างความเข้าใจในเป้าหมายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานของแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้ปฏิบัติทุกหน่วยงาน ทุกระดับ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ มีการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ให้บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของแผน มีคณะกรรมการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลให้เกิดการนำไปปฏิบัติ โดยมีระบบงบประมาณเป็นกลไกสนับสนุนให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

3) มุ่งการจัดการศึกษาโดยทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน

4) การจัดให้แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดแผนปฏิบัติการ และการจัดสรรงบประมาณด้านการจัดการศึกษาของหน่วยงาน โดยให้ยึดเป้าหมาย ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ในแผนเป็นหลักในการพิจารณา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และบรรลุผลตามเป้าหมายและตัวชี้วัดในช่วงเวลาที่กำหนด

5) การปรับระบบการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยปรับระบบการบริหารจัดการให้มีความชัดเจนในด้านบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน และการกระจายอำนาจและการตัดสินใจจากส่วนกลางสู่ระดับภูมิภาคและสถานศึกษา รวมทั้งการบริหารงานบุคคลในแต่ละระดับให้ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับบริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

6) การสร้างระบบข้อมูลและสารสนเทศที่บูรณาการและเชื่อมโยงกับระบบแผนปฏิบัติการ ระบบการจัดสรรและการเบิกจ่ายงบประมาณ และการกำกับ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ